

Neuvostorakenteiden perinnöistä ja elpymistä nyky-Valko-Venäjällä

Kolme vuosikymmentä Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen kommunismin perintöjä (*legacies*) koskevan tutkimuksen ohella on kasvanut keskustelu elpymisistä (*revivals*) ja elvyttämisestä (*revivalism*), millä tarkoitetaan menneen ajan yhteiskuntajärjestelmän erilaisten elementtien palaamista – ja palauttamista – nykyhetken kontekstissa. Tutkijoiden parissa ei kuitenkaan ole selvyttä siitä, mikä yhdistää ja erottaa elpymiset perinnöistä, minkä lisäksi elpymistä koskevaa tutkimuskirjallisuutta on vielä vain vähän. Tämä artikkeli luo viitekehyksen kommunistisen aikakauden rakenteiden elpymisen analysoinnille ja käsittelee Valko-Venäjän valtiollisia nuorisojärjestöjä. Tutkimuksen aineisto koostuu arkistolähteistä, sanomalehtiartikkeleista, järjestöjen omista julkaisuista, Aljaksandr Lukašenkan julkilausumista, järjestöaktivistien haastatteluaineistosta sekä kirjoittajan etnografisista kenttäpäiväkirjamerkinnoista, joita tarkastellaan laadullisen sisältöanalyysin menetelmin. Artikkelissa esitetään, että elpymisillä on kaksi erityispiirrettä: ne ovat riippuvaisia aktiivisesta elvyttävästä toimijasta ja nojaavat perintönarratiiviin olemassaolonsa oikeuttamiseksi. Vaikka elpymät ovat lähtökohtaisesti hauraita, niiden vaikutus yhteiskuntaan voi silti olla huomattava niiden laajuuden ja pitkäikäisyyden vuoksi.

Kristiina Silvan

Valko-Venäjän tasavaltalainen nuorisoliitto (*Belaruski respublikanski sajuz moladzi*, lyhennettynä BRSM) on Lukašenkan hallinnon tukema, joukkojäsenyydelle perustuva nuorisojärjestö.¹ Järjestö korostaa virallisissa kannanotoissaan jatkuvasti asemaansa neuvostoaikaisen Leninin kommunistisen nuorisoliiton eli Komsomolin (*Leniniski kommunistitšeski sojuz molodeži*)

manttelinperijänä. BRSM:n kolmen vuoden välein järjestettävät numeroidut edustajakoukukset lasketaan jatkoksi Valko-Venäjän Komsomol-järjestön edustajakoukuksille (Istoriija i sovremennost 2022). Järjestön tunnus on käytännössä neuvostoaikaisen Komsomolin tunnus, jossa Leninin pää on vaihdettu kultaiseen laakerinlehteen ja taustan väritys Valko-Venäjän valtion tämänhetkiseen punavihreään yhdistelmään (Simvolika 2022). Komsomolin perustamispäivää vietetään joka vuosi sen omaa perustamispäivää merkittävämmiin. Työssään BRSM vannoo jatkavansa Komsomolin parhaita perinteitä (ks. esim. Švets 2010).

BRSM:n perintösuhde Komsomoliin on kuitenkin monimutkaisempi kuin miltä se vaikuttaa. Järjestö perustettiin vuonna 2002 Aljaksandr Lukašenkan hallinnon vahvalla tuella kymmenen vuotta Neuvostoliiton kommunistisen nuorisoliiton hajoamisen jälkeen. Sen yhteys Komsomoliin kulkee Valko-Venäjän nuorisoliiton (*Sajuz moladzi Belarusi (SMB)*), myöhemmin *Belaruskі sajuz moladzi (BSM)*), eli Valko-Venäjän Komsomolin perinpohjaisesti uudistetun perintöjärjestön kautta. BRSM muodostettiin tuolloin, 20 vuotta sitten, jotta BSM saatiin painostuksen alla sulautettua osaksi Valko-Venäjän isänmaallista nuorisoliittoa (*Belaruskі patryjatyšny sajuz moladzi, BPSM*), ”valtiollista” kansalaisjärjestöä, joka oli perustettu Lukašenkan tukijärjestöksi vuonna 1997 (Silvan 2020).

BRSM:n perustaminen kymmenen vuotta Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen ja sen riippuvuus Lukašenkan hallinnon tuesta kielii siitä, että järjestö edustaa enemmän neuvostomenneisyyden elpymää² (*revival*) kuin sen perintöä (*legacy*). Mutta missä näiden kahden analyttisen käsitteen välinen raja kulkee? Käsitteiden erottaminen on tämänhetkisen tutkimustiedon varassa vaikeaa, sillä perintö on analyttisenä käsitteenä epätarkka ja elpymiä ja perintöä toisiinsa peilaavaa empiiristä ja teoreettista kirjallisuutta on vain vähän. Tämän artikkelin tavoitteena onkin täyttää tämä tyhjiö luomalla analyttinen viitekehys elpymien tutkimiselle. Elpymä-käsitteen kehittäminen edistää myös (neuvosto)perintöjen tarkastelua, sillä se osoittaa näiden kahden käsitteen kytköksen. Esitän tässä artikkelissa, että perintömekanismi voi aktivoitua elpymän sisällä siinä määrin, että elpymä täyttää myös perinnön määritelmän, kun taas perinnön muuttuminen elpymäksi on mahdotonta artikkelissa esittelemäni viitekehysten määritelmien puitteissa. Osoitan myös, että molemmilla käsitteillä on omanlainen suhteensa menneisyyteen: perinnölle se määrittää mahdollisuuden rajat, elpymälle se puolestaan toimii olemassaolon oikeutuksen lähteenä.

Luon artikkelissa viitekehysten neuvostoliittolaisten käytäntöjen ja rakenteiden elpymien tutkimiselle vertailemalla valkovenäläisiä nuorisojärjestöjä, jotka ovat tehneet tiivistä yhteistyötä hallintorakenteiden kanssa Neuvostoliiton jälkeisellä ajalla (ks. Taulukko 1). Artikkelini nostaa poimintoja laadullisesta sisällönanalyysistä, jonka kohteena on ollut väitöskirjatutkimukseni puitteissa keräämäni monipuolinen tutkimusaineisto. Se perustuu Minskissä, Hrodnassa, Mahileussa ja Homelissa vuosina 2016–2018 keräämäni kenttätyöaineistoon: arkistolähteisiin, sanomalehtiaineistoon, järjestöjen omiin julkaisuihin, BRSM:n tapahtumien osallistuvan havainnoinnin yhteydessä laatimiini kenttäpäiväkirjamerkintöihin ja anonymisoituun haastatteluaaineistoon BSM:n, BPSM:n ja BRSM:n entisten ja nykyisten aktivistien ja työntekijöiden kanssa (Silvan 2022, 51–61). Artikkelin analyysin kohteena on ollut se aineistokokonaisuuden osa, jonka olen tulkinnut liittyvän joko suorasti tai epäsuorasti perinnön ja elpymisen käsitteisiin.

Esitän ensin katsauksen (kommunismien) perintöä käsittelevään teoreettiseen tutkimuskirjallisuuteen. Se on tuottanut kaksi erillistä mutta toisiinsa liittyvää selitysmallia, jotka auttavat elvyttämisen motiivin ymmärtämisessä. Näistä ensimmäinen korostaa kommunistisessa maassa asumisen sosialisovaa vaikutusta (Pop-Eleches & Tucker 2011), kun taas toinen

Järjestö	Toimintavuodet	Perustettu	Hajonnut
Valko-Venäjän Leninin kommunistinen nuorisoliitto (<i>Leninski Kamunistytsny Sajuz Moladzi Belarusi, LKSMB</i>)	1920–1991	Valko-Venäjän neuvostotasaval- lan perustamisen aattona, v. 1920	30. edustajainkokouksessa 6. joulukuuta 1991 uudelleennimetty Valko- Venäjän nuorisoliitoksi (<i>Sajuz Moladzi Belarusi, SMB</i>)
Valko-Venäjän nuorisoliitto (<i>Sajuz moladzi Belarusi, SMB / Belaruski sajuz moladzi, BSM</i>)	1991–2002 (uudelleennimetty teknisistä syistä v. 1995)	LKSMB:n sääntömuutosten jälkeen v. 1991	Yhdistyi BPSM:n kanssa ja muodosti BRSM:n v. 2002
Valko-Venäjän isänmaallinen nuorisoliitto (<i>Belaruski Patryjatytšny Sajuz Moladzi, BPSM</i>)	1997–2002	22.5.1997 Presidentti Lukašenkan tuella	Yhdistyi BSM:n kanssa ja muodosti BRSM:n v. 2002
Valko-Venäjän tasavaltalainen nuorisoliitto (<i>Belaruski Respublikanski Sajuz Moladzi, BRSM</i>)	2002–	6.9.2002 BSM:n ja BPSM:n yhdistämisen seurauksena	

Taulukko 1. Valko-Venäjän valtioon kytköksissä olleet nuorisojärjestöt (1920–) (Švets 2010; Silvan 2020)

nojaa ajatukseen autoritaarisesta pragmatismista (Kotkin & Beissinger 2014). Esittelen myös Valko-Venäjän valtiorakenteisiin kytköksissä olleet nuorisojärjestöt ja niiden kehityskaaret. Näiden taustoittavien osioiden jälkeen analysoin elvyttävän toimijan keskeistä roolia, elpymistä entisen Neuvostoliiton jälkeisessä kontekstissa edistäviä tekijöitä, perintönarratiivin toivottua legitimoivaa vaikutusta, ja elvyttämispolitiikan seurauksia. Artikkelin päätteeksi tiivistän elpymien tutkimisen lisäannin (neuvosto)perintöjen tutkimukselle ja osoitan mahdollisia suuntaviivoja jatkotutkimukselle.

Kaksiosainen lakmuesti erottaa perinnön elpymästä

Itäisen Keski-Euroopan ja entisen Neuvostoliiton alue on toiminut jo kolmen vuosikymmenen ajan jatkuvuuskien ja perintöjen tutkimuksen kenttänä. Vaikka on selvää, että menneisyydellä on merkitystä nykypäivän politiikan ja yhteiskunnallisen kehityksen kannalta, on tärkeää tarkastella sitä, *miten, milloin ja miksi* mennyt aika vaikuttaa nykyhetkessä (Pop-Eleches & Tucker 2011). Neuvostoperintöön perustuvan argumentoinnin laadun parantamiseksi perintötutkimusta on lähdetty kehittämään teoreettisesti keskittymällä syy-seuraussuhteisiin havaittavissa olevan samankaltaisuuden sijaan, sillä samalta vaikuttavat ilmiöt voivat johtua tekijöistä, joilla ei ole mitään tekemistä neuvostomenneisyyden kanssa (Simpser, Slater & Wittenberg 2018). Stephen Kotkin ja Mark R. Beissinger (2014) ovat esittäneet, että historiallisten perintöjen tutkimuksen tulisi olla järjestelmällisempää ja luoneet mallin perintöjen mekanismeista, kun taas Jason Wittenberg (2015) on rakentanut teoreettisen viitekehyksen

perintöjen tunnistamiseksi. Pohjaan tässä artikkelissa näihin keskusteluihin kehittäessäni perintöihin liittyvää elpymän käsitettä, jota ainoastaan Kotkin ja Beissinger (2014) ovat käsitelleet eksplisiittisesti.

Kotkin ja Beissinger (2014, 16) määrittelevät elpymän ”tietyksi menneisyyteen liittyväksi käytännöksi, [joka] herätetään henkiin [is brought back to life] sen jälkeen, kun se on ollut jonkin aikaa hävinnyt.”³ Kuten tässä artikkelissa osoitan, määritelmän aktiivinen sanamuoto ”herätetään” on oleellinen. Toisin kuin perinnöt, joiden taustalla vaikuttaa entisajan ja nykyhetken tutkimuskohteen välinen ”pysyvä kausaalinen suhde” (Kotkin & Beissinger 2014, 11), elpymät ovat menneisyyden instituutioita tai käytäntöjä, jotka nykyajan toimija elvyttää menneisyyden mielikuvan pohjalta uudessa historiallisessa kontekstissa. Toimijuudella on merkitystä myös elpymien jatkuvuuden kannalta, sillä toimijat paitsi herättävät ne uudelleen eloon, myös tukevat niiden toimintaa nykyhetken uudessa yhteiskunnallisessa todellisuudessa. Elvyttävän toimijan keskeisen roolin vuoksi tämän asema poliittisessa järjestelmässä vaikuttaa ratkaisevasti siihen, minkälaisen muodon elpymä saa.

Jos halutaan selvittää, onko jokin menneisyyteen liittyvä käytäntö tai instituutio menneisyyden perintö vai elpymä, voidaan ensimmäiseksi pohtia, onko sen elpyminen ”osoitus sen [omasta] voimakkuudesta” (Huskey 2014, 112) vai päinvastoin osoitus sen elvyttäjän voimakkuudesta. Eugene Huskeytä (2014) mukailen kysymys on ensimmäinen tässä artikkelissa esittämästäni kahdesta lakmustestistä. Jos elvyttävän toimijan rooli ei ole ratkaiseva ja tutkimuksen kohde on päinvastoin elpynyt nykyajan sille luomista vaikeuksista ja esteistä huolimatta, kyseistä instituutiota voidaan pitää perintönä. Jos elpyminen on tapahtunut ennen kaikkea elvyttäjän myötävaikutuksen ansiosta, sitä ei voida pitää perintönä – ainakaan nykyhetkellä (tulevaisuuden mahdollisista perinnoista ks. Wittenberg 2015).

Toinen tapa lähestyä historiallisen perinnön ja elpymisen välistä eroa on kiinnittää huomiota sen olemassaolon mahdollistavaan syy-seuraussuhteeseen. Onko entisajan instituutiolle löytynyt uusi tarkoitus nykyhetkessä, vai vaikuttaako sen taustalla valtaapitävien tai koko kansakunnan ”piintynyt” tapa ajatella? (Kotkin & Beissinger 2014, 11–16) Onko perinnön ilmestymistä selittävä kausaalinen mekanismi – joita Kotkin ja Beissinger (2014) listaavat viisi erilaista – tunnistettavissa vai liittyykö perintöoletus pääasiassa menneen ajan ja nykyhetken ilmiön samankaltaisuuteen? Jos kausaalinen mekanismi on tunnistettavissa, on kyseessä perintö – myös siinä tapauksessa, ettei nykyhetken ilmiö ensi näkemältä muistuttaisi menneisyydestä (Kotkin & Beissinger 2014, 11–12). Jos mekanismia on mahdoton tunnistaa ja oletus perintöluonteesta perustuu ainoastaan kiistattomaan samankaltaisuuteen, on kyseessä elpymä.

Esitän, että elpymien tärkein aineeton tukimekanismi onkin perintönarratiivi (legacy narrative), koska jos se osoittautuu onnistuneeksi, se tukee elvytetyn instituution tai käytännön legitimitiiteettiä. Näkyvät ja voimakkaat perintönarratiivit tukevat elpymiä, koska ne hämärtävät perintöjen ja elpymien välistä rajaa entisestään. Poliitikantutkija Jessica Pisano (2014) on argumentoinut Neuvostoliiton perintöä liiallisesti painottavia selityksiä vastaan väittäen, että monet ”perinnoiksi” mieltämämme ilmiöt ovat itse asiassa nykyhetken tahallisen poliittisen taktikoinnin tulosta. Hänen mukaansa poliittiset toimijat sisällyttävät toisinaan aiemman historiallisen kokemuksen elementtejä symboliseen ja järjestelmälliseen valikoimaansa joko niiden legitimitiitin lisäämiseksi tai poliittisten ja aineellisten resurssien omaksumiseksi (Pisano 2014, 222). Pisano (2014) nimittää tämäntyyppistä käytäntöä ”perintöteatteriksi” (*legacy theater*), jota poliittiset toimijat tietoisesti esittävät. Hänen tutkimukseensa pohjaten esitän, että elvyttävä toimija pyrkii naamioimaan elpymiset perinnoiksi legitimoititarkoi-

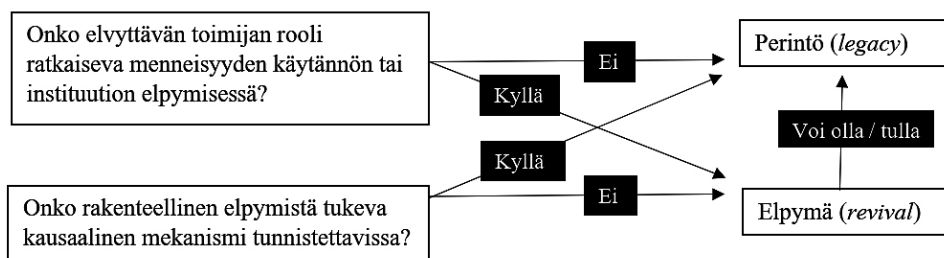
tuksessa, perintönarratiivia käyttäen. Kuten kohta tarkastelun kohteeksi nostettava BRSM:n tapaus osoittaa, järjestö on tarkoituksella suunniteltu näyttämään Komsomolilta. Pelkkä havaittavaan samankaltaisuuteen ja jatkuvuusnarratiiviin luottaminen antaa vääristyneen kuvan organisaatiosta ja voi johtaa virheelliseen päätelmään siitä, että kyseessä on perintöjärjestö eikä neuvostoajasta diskursiivisesti ammentava elpymä.

Seuraavien osioiden empiirinen analyysi osoittaa, että aiemmasta kirjallisuudesta johdetut kaksi lakmustestiä (ks. Kaavio 1) auttavat määrittämään, onko Neuvostoliiton jälkeisellä ajalla elpynyt organisaatio tai käytäntö perintö vai elpymä. Testaan mallia seuraavassa osiossa Valko-Venäjällä valtiollisten rakenteiden kanssa tiivistä yhteistyötä tekevien nuorisojärjestöjen luokittelussa. Empiirisen tarkastelun jälkeen pureudun elpymien analyysiin yksityiskohtaisemmin, osoittamalla niiden roolin entisen Neuvostoliiton alueen maiden autoritäärisessä hallintojärjestelmässä.

Valko-Venäjän Komsomol, sen perintöjärjestö SMB/BSM sekä elpymäjärjestöt BPSM ja BRSM

Neuvostoaikana kommunistisen puolueen alaisuudessa toiminut Leninin kommunistinen nuorisoliitto Komsomol toimi jokaisessa viidestätoista neuvostotasavallasta. Kun yleisliittolainen Komsomol äänesti oman hajoamisensa puolesta syyskuussa 1991, kunkin liittotasavallan Komsomol-järjestön kohtaloksi koitui päättää itse omasta tulevaisuudestaan (Pilkington 2002 [1994], 77). Jotkut, kuten Armenian ja Viron Komsomol-järjestöt, päättivät hajottaa itsensä yleisliittolaisen järjestön tavoin, kun taas toiset, kuten Latvian Komsomol-järjestö, jakautuivat kahdeksi erilliseksi yhdistykseksi. Monet muut, kuten Valko-Venäjän ja Venäjän federaation Komsomol-järjestöt, päättivät poistaa nimestään sanat ”Lenin” ja ”kommunismi” ja asettivat tavoitteekseen uusiin sosiaalisiin, taloudellisiin ja poliittisiin realiteetteihin sopeutumisen (Pilkington 2002 [1994], 118–119; Silvan 2018).

Valko-Venäjän Komsomolin uudistettu ja ainoa juridinen perintöjärjestö muutti nimensä muotoon Valko-Venäjän nuorisoliitto (SMB/BSM). 1990-luvun alussa siitä kehittyi itsenäinen ja poliittisesti sitoutumaton nuorisojärjestö (Velitško 2001). Komsomolin perintö vaikutti kuitenkin monella eri tavalla, muun muassa siinä, minkälaista toimintaa se järjesti nuorille ja minkälainen sen hallintorakenne oli siitä huolimatta, että maan uusi poliittinen eliitti ja valkovenäläinen nuoriso suhtautui näihin jatkuvuuksiin joko varauksella tai avoimen vihamielisesti (Silvan 2020). On siksi perusteltua argumentoida, että se täyttää (neuvostoaikana) perinnön kriteerit. Järjestön olemassaolon mahdollisti sen hyvä taloudellinen tilanne (Komsomolin perintö) ja sen jäsenten sitoutuneisuus (Silvan 2020).

Kaavio 1. Lakmustestit: Perintö vai elpymä?

Ensimmäinen kahdesta Komsomolin elpymisjärjestöistä oli nimeltään Valko-Venäjän isänmaallinen nuorisoliitto (BPSM). Se oli avoimesti Lukašenkaan sitoutunut järjestö, jonka tavoitteena oli yhdistää riveihinsä ”isänmaallinen” nuoris (Nikolayenko 2015, 481). BPSM muodostettiin toukokuussa 1997 Lukašenkan hallinnon ohjauksen alla. Sen pohjana toimi Lukašenkaan löyhästi sitoutunut, vuoden 1996 perustuslakiaänestyksen aikoihin syntynyt marginaalinen nuorisoliike nimeltä ”Suora toiminta” (Pramoje dzejanne; Baneva 1997). Heinäkuussa 1997 Lukašenka asetti ukaasin, jonka mukaan jokaisen maan koulun ja yliopiston oli tarjottava vastikään perustetuille BPSM:n paikallissoluille toimistotilat ja niiden tarvitsema materiaallinen tuki (O gosudarstvennoi podderzke Belorusskomu Patriotitšeskomu Sojuzu Molodeži 1997). BPSM:ään palkatut työntekijät rekrytoivat uusia jäseniä aggressiivisesti, sillä järjestön tarkoituksena oli saavuttaa mahdollisimman suuri jäsenmäärä mahdollisimman nopeasti. Vuoteen 2001 mennessä BPSM:ään oli liittynyt 250 000 nuorta jäsentä, ja Nikolayenkon (2015, 481–482) mukaan on selvää, että ilman presidentti Lukašenkan merkittävää tukea BPSM ei olisi saanut tuhansia jäseniä muutaman kuukauden aikana. BPSM:n historia päättyi kuitenkin jo vuonna 2002, kun Lukašenkan hallituksen painostuksesta se yhdistettiin BSM:ään, ja tämänhetkinen Komsomolin pohjalta elvytetty nuorisojärjestö, Valko-Venäjän tasavaltalainen nuorisoliitto (BRSM) perustettiin (Silvan 2020).

Järjestönä BRSM:n ei pitänyt olla neuvostoaikaisen Komsomolin kopio, vaan parannettu versio siitä: kaikenkattava organisaatio, joka yhdistäisi, kouluttaisi ja edustaisi Valko-Venäjän nuoria. Vastikään perustetun yhdistyksen valmistelutoimikunnan johtaja Aleksandr Nahajenko totesi: ”Yhdistyksen on omaksuttava kaikki se paras, mitä nuorisoliikkeen pitkän historian aikana on kehitetty. Ja kaikkien on ymmärrettävä, ettemme luo uutta organisaatiota, vaan jatkamme Komsomolin ja nuorisoliikkeen 80-vuotista historiaa” (BRSM 2003, 28). Kuten tämä artikkeli osoittaa, kertomus BRSM:stä neuvostoaikaisen Komsomolin seuraajana ja ”parhaiden Komsomol-perinteiden” säilyttäjänä toimii yhdistyksen olemassaolon oikeutuksen välineenä.

Viimeisimpien saatavilla olevien, tammikuulta 2015 peräisin olevien virallisten laskelmien mukaan BRSM:lla oli 475 215 jäsentä 11 884 paikallisyhdistyksessä, joita löytyy Valko-Venäjän jokaisesta koulusta, yliopistosta ja valtioniyrityksestä. Lisäksi järjestö työllisti 501 henkilöä (BRSM 2015, 24–25). Laajuutensa ansiosta BRSM koskettaa tavalla tai toisella nuorten valkovenäläisten elämää, halusivat he sitä tai eivät. Vuonna 2011 jopa 91,5 prosenttia 18–29-vuotiaista ilmoitti tuntevansa organisaation (Nikoljuk 2011, 200). Vaikka BRSM:stä raportoidaan Valko-Venäjän tiedotusvälineissä lähes päivittäin, akateeminen huomio yhdistystä kohtaan on ollut rajallista. Oman tutkimukseni (Silvan 2019, 2020) lisäksi Olena Nikolayenko (2015) ja Stephen G. F. Hall (2017) ovat niitä harvoja, jotka ovat tutkineet Lukašenkan aikakaudella elpyneitä valtiollisia nuorisojärjestöjä – BPSM:ää ja BRSM:ää – osana Valko-Venäjän autoritääristä poliittista järjestelmää. Näistä Nikolayenko on luonnehtinut BPSM:ää ”mielenkiintoiseksi tapaukseksi valtion hallinnoimasta nuorisojärjestöstä, jonka tehtävänä on mobilisoida nuoria hallinnon tueksi” huomioiden sen ”neuvostoaikaiset indoktrinaatiomenetelmät” (Nikolayenko 2015, 488).

BPSM:n ja BRSM:n vertaileva tarkastelu SMB/BSM:n kanssa on hedelmällistä neuvostoajan elpymien analysoinnin kannalta kolmesta syystä. Ensinnäkin vertaileva analyysi osoittaa, kuinka elvyttämisprosessi tapahtuu ja mitkä ovat elpymien erityispiirteitä. Toiseksi se mahdollistaa kommunististen perintö- ja elpymäorganisaatioiden vertaamisen ja erotte- lun. Kolmanneksi tapaus mahdollistaa perintönarratiivien purkamisen. Seuraavissa tämän

artikkelin osioissa analysoin Valko-Venäjän valtioon kytköksissä olevia nuorisjärjestöjä näistä näkökulmista.

Elvyttävän toimijan merkittävä rooli elpymien mahdollistajana

Tehtävänne on kuunnella presidentin toiveita ja vaatimuksia. (Lukašenka, viitattu teoksessa BRSM 2003, 9.)

Toimijuus on elpymien elinehto, koska juuri toimijat palauttavat neuvostokommunismien jälkeen kadonneet menneet käytännöt nykypäivään. Elvyttävästä toimijasta riippuu, milloin ja miten menneisyyden käytäntö tai instituutio herää henkiin – vai elvytetäänkö sitä ollenkaan. Jos menneisyyden instituutio ilmaantuu uudelleen ilman elvyttävän toimijan avointa tai implisiittistä tukea, on syytä uskoa, että sen elpymistä voidaan pitää historiallisen perinnön jatkuvuutena. Elpymisen käsitettä käytetään tässä merkityksessä joskus englanninkielisessä arkikielessä. Esimerkiksi uskonnollisten rakenteiden elpyminen (*religious revival*) Keski- ja Itä-Euroopassa myöhäiskommunismien aikakaudella voidaan mieltää kommunismia edeltävän ajan perintönä, koska kommunistiset puolueet eivät ponnisteluistaan huolimatta onnistuneet tuhoamaan uskonnollisia instituutioita.⁴ Vaikka uskonnollisten instituutioiden uudelleen ilmaantumisen kommunismien jälkeen on osoitus uskonnollisen ajattelun ja/tai uskonnollisten instituutioiden voimakkuudesta, elvyttävien toimijoiden työtä uskonnollisen uudelleenheräämisen tukijoina ei pidä jättää huomiotta. Venäjän hallituksen kannatus maan ortodoksiselle kirkolle Vladimir Putinin aikakaudella on oiva esimerkki siitä, kuinka elvyttävä toimija voi tukea perinnön vahvistumista (Papkova 2011).

Valko-Venäjällä neuvostokommunistisen aikakauden rakenteiden elvyttäjänä on toiminut presidentti Lukašenka. Lukašenka on vahvistanut itsevaltaista autoritaarista hallintoaan 1990-luvun puolivälistä lähtien ja elvyttänyt useita myöhäisen Neuvostoliiton elementtejä siinä määrin, että Valko-Venäjää on kutsuttu nykypäivän Neuvostoliitto-ulkoilmamuseoksi (ks. esim. Karbalevich ja Valliere 2001). 1990-luvun jälkipuoliskolla Lukašenka palautti neuvostoaikaisen lipun, vaakunan ja kansallislaulun, sekä ohjasi historiankirjoituksen neuvostojärjestelmää ylistäville raiteille. 1990-luvun alussa alkanut valtionyhtiöiden yksityistämisen prosessi pysäytettiin ja valkovenäjän kielen elvyttäminen lopetettiin (Leshchenko 2008). Vaikkei luotettavaa mielipidemittausaineistoa ole ollut saatavilla, tutkijoiden parissa on vallinnut yksimielisyys siitä, että Neuvostoliiton perintöä vaalivalla politiikalla oli pitkään kansan enemmistön kannatus (Frear 2019, 63–86; Leshchenko 2008; Marples 2006).

Tässä osiossa tarkastellaan Lukašenkan toimia massajäsenyyteen perustuvan nuorisjärjestön elvyttäjänä, kun taas seuraava osio käsittelee tämän elvyttämisen politiikan motiiveja. Yksi neuvostoajan elvytetystä elementistä on Gregory Kaszan (1995) kuvaamien hallinnoitujen massaorganisaatioiden (*administered mass organizations*) verkosto. BPSM:ää ei perustanut Lukašenkan hallinto, vaan eräs nuori Lukašenkaa kannattava aktivisti, Usevalod Jantšeuski, mutta presidentin toimijuus vaikutti huomattavasti siihen, millaiseksi järjestö muotoutui. Vain kaksi kuukautta liiton perustamisesta presidentti päätti kanavoida valtion tuen järjestölle. Tuen ja ohjauksen tavoitteena oli luoda BPSM:stä kaikkialla läsnä oleva ja yhtenäinen organisaatio (Silvan 2020). Kuten osion alussa oleva lainaus osoittaa, organisaation ja elvyttävän toimijan välisen suhteen luonne oli tarkkaan määritelty alusta alkaen. Huomionarvoista Valko-Venäjän poliittisen historian kannalta on myös se, että Lukašenka oli onnistunut keskittämään valtansa

vain kolmessa vuodessa erittäin tehokkaasti: kun maankattavan järjestöverkostonsa säilyttänyt BSM oli kiellettyyn muuntautumasta presidentin tukijärjestöksi, Lukašenka pystyi luomaan oman kaikkialla läsnä olevan tukijärjestönsä muutamassa vuodessa ruohonjuuritason vastustuksesta huolimatta (Silvan 2020).

BRSM rakennettiin tarkoituksella Brežnevin aikakauden Komsomolin mallin mukaan (Korosteleva 2009, 329). Vuoden 2002 edustajankokouksessa, jossa BRSM perustettiin yhdistämällä BSM ja BPSM, Lukašenka totesikin, että ”Komsomolin historiallinen perintö on säilytettävä” (BRSM 2003, 8). Joustamaton vertikaalinen hierarkia, alueelliseen ja teolliseen jakoon perustuva organisointiperiaate ja suuri joukko passiivisia jäseniä ovat eräitä helposti erottuvia Komsomolin institutionaalisia perintöjä, jotka elvytettiin BPSM:ssä ja säilytettiin BRSM:ssä. Sen ohella BRSM:n lähempi tarkastelu osoittaa, että Lukašenkan hallinto on elvyttänyt myöhäisen Neuvostoliiton ajan kommunistisen nuorisoliiton institutionaalisen selkärangan lisäksi suuren osan sen kulttuurisesta ”täyteestä”. Esimerkiksi äänestäminen noin kahden vuoden välein järjestettävissä yleiskokouksissa (*vybarna-otlikovaja kanferentsyja*, eli sanataarkasti käännettynä vaaliraporttikonferensseissa) noudattaa neuvostoajan kaavaa (Silvan 2019). Etenkin myöhäisen neuvostoajan Komsomol-kokouksia koskevien kertomusten mukaan kokoukset olivat usein ylitiövirallisia, ja niiden puheet, keskustelun puute ja yksimielinen äänestyskäyttäytyminen noudattivat ennalta määrättyä kaavaa (Yurchak 2006; Valko-Venäjän Komsomolin pääsihteeri Vasili Gurijevin puhe 5.3.1987). Oman tutkimusaineistoni ja medialähteiden perusteella sama pätee nykypäivän BRSM-kokouksiin, joissa ei tapahdu yllätyksiä. Ne, jotka on ”valittu edustamaan” paikallisyjärjestönsä jäsenistöä, selaavat poissaolevina kokouksien aikana puhelimiansa ja aktivoituvat vasta kuullessaan kokouksen puheenjohtajan lausuvan taikasanat ”äänestäkäämme” (Kirjoittajan kenttäpäiväkirjamerkinnot Hrodna, 27.5.2016; Minsk 28.3.2017 ja Mahileu 12.4.2017). Jokapäiväisen elämän saralla BRSM on elvyttänyt Komsomolin neuvostoaikeista toimintaa, kuten opiskelijoiden jokakesäiset työprikaatit (Istorija dviženija 2022).

Aivan kuten Komsomolin kohdalla, myös BRSM:n tapauksessa tiukan hierarkkisen rakenteen uskotaan tehostavan järjestön toimintaa. Palkatun henkilöstön johtamien piiritason järjestöjen odotetaan ”tekevän työnsä” ja raportoivan siitä ylemmän tason organisaatiolle (BRSM:n pääsihteeri Mihail Orda, viitattu teoksessa BRSM 2005, 15). Toimikunnan tehtävänä on varmistaa, että BRSM:n paikallistason toiminta noudattaa suunnitelmia, jotka puolestaan on hyväksytty tai jopa laadittu järjestön keskuskomiteassa. Ylemmän tason toimikunnat valvovat aktiivisesti alemman tason toimikuntien työtä ja säännöllinen raportointi on pakollista. Kuten myöhäisen Neuvostoliiton aikaisessa Komsomolissa, raporttien määrälliset indikaattorit ovat välttämättömiä pääsihteerin (*peršy sakratar*) ja hänen komiteansa tehokkuuden määrittämisessä. Pääsihteeri, joka ei täytä tehtäviään, voidaan irtisanoa (Kirjoittajan haastattelut BRSM:n työntekijöiden ja aktivistien kanssa. Minsk, 21.5.2016 ja Mahileu, 17.5.2017).

Joskus aiemman käytännön tai instituution elpyminen on merkki neuvostoliittolaisen perinnön voimakkuudesta. Tällaisissa tapauksissa elvyttävä toimija ainoastaan mahdollistaa perinnön elpymisen uudessa historiallisessa kontekstissa, eikä sen roolia voi mieltää merkittäväksi. Jos BPSM:sta olisi tullut Komsomolin kaltainen joukkojärjestö spontaanin ruohonjuuritason kasvun seurauksena (esimerkiksi venäläisen *Naši*-järjestön kohdalla tämän tyyllisestä dynamiikasta oli joitain indikaatioita, ks. esim. Atwal 2009) ja Lukašenkaa olisi tarvittu vain järjestön perustamisen mahdollistamiseksi, olisi BPSM luokiteltavissa perintöorganisaatioksi. Todellisuudessa kuitenkin sekä BPSM että myöhemmin BRSM kukoistavat

ennen kaikkea hallituksen avokätisen materiaalisen ja hallinnollisen tuen ansiosta (Rudnik 2017). Tämä on käynyt selväksi jälleen kerran syksyn 2020 mielenosoitusliikkeen aikana (Nizhnikau & Silvan 2022).

Entisajan käytännöt ja instituutiot, joiden elpymistä ei voida luokitella perinnöiksi, ovat yleensä niin hauraita, että ne tarvitsevat elvyttävää toimijaa paitsi siihen, että ne elpyvät, myös siihen, että ne voivat jatkaa toimintaansa elpymänsä jälkeen. Koska ne ovat jäänteitä menneestä yhteiskunnallisesta järjestelmästä, niiden on mukauduttava uusiin sosiaalisiin, taloudellisiin ja poliittisiin olosuhteisiin pärjätäkseen omillaan. Vaikka Brežnevin aikakauden Valko-Venäjän neuvostotasavallan ja Lukašenkan autoritaarisen Valko-Venäjän välillä on joitakin rakenteellisia jatkuvuuksia, BRSM:n vahva taloudellinen riippuvuus Lukašenkan hallinnosta viittaa siihen, ettei BRSM ole kyllin vahvasti ”juurtunut” osaksi nykyisen Valko-Venäjän yhteiskuntaa. On kohtuullista odottaa, että jos Lukašenka (tai hänen seuraajansa) lopettaisi BRSM:n tukemisen, järjestö katoaisi tai joutuisi järjestäytymään uudelleen, kuten Uzbekistanin edesmenneen presidentti Islam Karimovin tukemiseen sitoutunut nuorisoliike Kamalot Karimovin kuoleman jälkeen (Norov & Sunnatov 2020). Neuvostoaikaisen LKSMB:n (*Leninski kamunistysny sajuz moladzi Belarusi*) ja myöhemmin SMB:n selviytyminen ja sopeutuminen 1990-luvun alussa osoittaa kuitenkin, ettei BRSM ole välttämättä tuhoon tuomittu, vaikka nykyinen joukkojäsenyysmalli on kestäättömällä pohjalla.

Elvyttäjän toimia ohjaa (kommunistinen) sosialisatio ja pragmatismi

Yksi keskeisistä sekä perintöihin että elpymiin liittyvistä kysymyksistä kuuluu: mikä aiheuttaa menneisyyden instituutioiden uudelleenilmaantumisen nykyhetkessä? Elpymien yhteydessä tätä kysymystä lähestyttäessä on tärkeä tarkastella niitä ajattelumalleja, joita elvyttävillä toimijoilla on menneistä käytännöistä tai instituutioista elvyttävän toimijan edellä kuvatusta keskeisestä roolista johtuen. Menneisyyden perintöjä tarkasteleva tutkimuskirjallisuus on tuottanut kaksi erillistä mutta toisiinsa liittyvää selitysmallia, jotka auttavat myös elvyttämisen motiivien ymmärtämisessä. Ensimmäinen korostaa kommunistisessa maassa asumisen sosialisovaa vaikutusta, kun taas toinen nojaa autoritaarisen pragmatismen logiikkaan. Tässä osiossa analysoidaan näitä kahta selitystä Valko-Venäjän nuorisjärjestöjen kontekstissa.

Institutionalistisiin selitysmalleihin nojautuvien taloustutkijoiden esittämän perustelun mukaisesti elvyttävän toimijan ajattelu- ja toimintatapa on seurausta aiemman poliittisen järjestyksen aikaisesta sosialisatiosta (ks. tiivistys teoksessa Kotkin & Beissinger 2014, 14–15). Kotkin ja Beissinger kutsuvat yhtä perinnön muodoista ”kulttuuriseksi skeemoiksi”, määritellen ne ”menneisyyden hallintokäytäntöjen synnyttämiksi ajattelun kehyksiksi, jotka saavat tietynlaisen käytöksen näyttämään normaalilta ja toisenlaisen mahdottomalta, vieraalta tai oudolta” (emt., 16). Samansuuntaisesti Vladimir Gel’man, Otar Marganiya ja Dmitry Travin (2014) osoittavat, että entisen Neuvostoliiton alueen nykyaikaiset päättäjät voivat elvyttää neuvostoaikaisia rakenteita kuvitteellisen ”hyvän Neuvostoliiton” mallin mukaan. Se tarkoittaa, että päättäjät pyrkivät herättämään henkiin valikoivasti vain niitä neuvostoliittolaisia ominaisuuksia, joita he pitävät toivottavina.

Lukašenkan lämpimästä suhtautumisesta Neuvostoliittoon on paljon osviittaa. Omien sanojensa mukaan hän oli ainoa valkovenäläinen kansanedustaja, joka äänesti Neuvostoliiton hajoamista vastaan (Lenzi 2002, 408). Eräässä lehdistötilaisuudessa vuonna 2013 hän kuvasi itseään ”neuvostoihmiseksi”, joka muistelee Neuvostoliittoa ”nostalgisesti” (On že nenormalnyi i zakonov net 2013). On merkittävää, että nostalgia näkyy myös käytännön

päätöksenteossa, kuten edellä on kuvattu. Jotkut, kuten Valko-Venäjän itsenäisyyden ajan ensimmäinen presidentti Stanislau Šuškevič, ovat luonnehtineet sekä Lukašenkan ajattelua että tämän politiikkaa ”uuskommunistiseksi” (Shushkevich 2002).

Ajatusmallien sijaan elvyttämistä voidaan myös selittää autoritaaristen johtajien pragmaattisuuteen perustuvalla logiikalla. Kotkin ja Beissinger huomauttavat, että ne elpymät, joiden perintömekanismia ei voida tunnistaa, voivat olla vain funktionaalisia vastauksia haasteisiin, joihin hallinto on turvautunut omasta näkökulmastaan onnistuneesti sekä ennen että jälkeen historiallista murrosta (Kotkin & Beissinger 2014, 16). Myös Wittenbergin (2015) mukaan kaikille historiallisille murroksille tyypillinen institutionaalinen jatkuvuus vaikeuttaa perintöjen erottamista. Huskey (2014, 123) on samalla linjalla esittäen, että jotkin kommunismin historialliset perinnöt Venäjän valtion toimeenpanovallassa johtuvat autoritaarisen ja uuspatrimoniaalisen toimintaympäristön jatkuvuuksista. BRSM:n kohdalla voidaan kysyä, toteuttaisiko sellainen autoritaarinen valtio, jolla ei ole kokemusta neuvostokommunismista, nuorisopolitiikkaansa samalla tavalla kuin Valko-Venäjä.

Vastaus on sekä kyllä että ei. Vaikka Gregory Kasza (1995) esittää vakuuttavasti, että autoritääriset johtajat ympäri maailmaa luovat ja ylläpitävät hallinnoituja joukkojärjestöjä, nuorille tarkoitetun massajärjestön ylläpitäminen nyky-Valko-Venäjällä vaikuttaa vanhentuneelta ja tehottomalta. Verrattuna Venäjän hallituksen järjestämään nuorisoliike Našiin, joka omaksui suhteellisen menestyksekkäästi oppositioliikkeiden toimintamalleja ja onnistui aidosti vetoamaan tuhansiin nuoriin (Hemment 2012; Atwal 2009; Hemment 2015; Hemment 2009), ovat BRSM:n kompastuskiviä ainakin jäykkä hierarkkinen rakenne ja aktiivijäsenyyteen liittyvä stigma (Silvan 2019), mihin järjestön johto pyrkiin puuttumaan 2010-luvun puolivälin jälkeen (Nizhnikau & Silvan 2022). Kaikesta huolimatta Lukašenka on päättänyt rakentaa nuorisopolitiikkansa juuri BRSM:n ja sen alaisuudessa toimivan niin ikään joukkojäsenyyteen perustuvan lapsijärjestö Pioneerien varaan. Valko-Venäjän nuorisopolitiikka, jonka virallisena tarkoituksena on ”nuorten Valko-Venäjän kansalaisten tukeminen”, perustuu pitkälti ”isänmaallisen kasvatuksen” pohjalle (Pastušenko 2011). Vuosittaisista nuorisopoliitiikan määrärahoista valtaosa valuu BRSM:n kassaan, eikä yksikään toinen nuorisojärjestö saa valtiontukea (Rudnik 2017). Jo ennen vuoden 2020 valtavia mielenosoituksia Uladzimir Matskievič, tunnettu valkovenäläinen analyytikko, esitti Lukašenkan hallinnon vaativan itsepäisesti BRSM:ltä sellaisen yhtenäisen sukupolven kokoamista, joka vastaisi täysin nykyisten viranomaisten vaatimuksiin (Mitskevits 2018). Hänen mielestään sellaisen yhteiskunnallisen suunnittelun onnistuminen nyky-Valko-Venäjällä oli mahdotonta, minkä takia BRSM:n johto oli tuomittu epäonnistumaan (emt.). BPSM:n ja BRSM:n kaltaisten järjestöjen tukemisen irrationaalisuus viittaa siihen, että molemmat järjestöt ovat kaukana neuvostoperinnöstä.

Elpymien legitimaatiostrategia pohjaa perintönarratiiviin

Elpymien samankaltaisuutta menneisyyden rakenteiden ja käytäntöjen kanssa vahvistaa elvyttävän toimijan tietoinen tai tiedostamaton pyrkimys esittää elpyminen perintönä legitimaatiotarkoituksessa. Tässä artikkelissa legitimaatio eli oikeutuksen osoittaminen ymmärretään John G. Maurerian (1971, 361) mukaillen ”prosessina, jossa organisaatio perustelee vertais- tai ylätasoinen järjestelmälle oikeutensa olemassaoloon”. Olemassaolon oikeutuksen saavuttamiseksi, ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi organisaatiot käyttävät narratiivisia legitimitietin hallinnan työkaluja. Mark Suchman (1995, 586; kursivointi alkuperäisessä) on osoittanut, että ne organisaatiot, jotka pyrkivät oikeuttamaan olemassaolonsa, pohtivat:

”Mikä saisi tämän organisaation näyttämään haluttavammalta, asianmukaisemmalta ja sopivammalta *juuri minulle?*” Organisaatioiden teorian parissa työskentelevät ovat havainneet, että ”uutuuden taakan” (*liability of newness*) takia olemassaolon oikeutuksen vahvistaminen on erityisen tärkeää ja haastavaa vastaperustetuille organisaatioille (Stinchcombe 1965; Freeman, Carroll & Hannan, 1983).

Organisaatioita tarkastelevan tutkimuskirjallisuuden näkökulmasta ei siis ole yllättävää, että hauraan elpymäjärjestön avainstrategia olemassaolonsa perustelemiseksi on esittä se osaksi institutionaalista jatkumoa. Kirjoittaessaan perinnöllisestä teatterista Pisano (2014, 222–223) esittääkin, että uudet menneisyyden elementtejä sisältävät instituutiot ja käytännöt ovat ”esityksiä, joiden tarkoituksena on herättää jatkuvuuden mielikuva”, mikä luo edellytyksiä niiden olemassaololle ja lujittaa niiden diskursiivista valtaa (emt., 222). Kuten BRSM:n tapaus osoittaa, narratiivi kommunistisen nuorisoliiton perinnöstä on kuitenkin kaksiteräinen miekka, jolla on legitimoiva vaikutus jonkin yleisön keskuudessa, kun toiselle yleisölle se toimii täysin päinvastoin. Tämä osio analysoi BRSM:n onttoa narratiivista siitä ”Komsomolin parhaiden perinteiden säilyttäjänä”.

Valinta esittää BRSM:n Komsomolin perintöjärjestönä paljastaa oletuksen siitä, että yleisö näkee kommunistisen nuorisoliiton arvostettuna instituutiona, joka kannattaa säilyttää. Puhuessaan vuonna 2008 Komsomolin perustamispäivän 90-vuotisjuhlassa Lukašenka ei säästellyt kehuja neuvostoliittolaista nuorisoliittoa kohtaan kutsuen sitä ”Valko-Venäjän ja meidän jokaisen kohtalon hämmästyttäväksi yhtenäisyyden osoitukseksi” ja ”luovuuden ja innostuksen leimaukseksi” (Komsomoltsy, bespokojnyje serdtsa 2008).⁵ Samaan hengenvetoon hän lisäsi, että nykyajan Valko-Venäjällä juuri BRSM jatkaa ”Komsomol-liikkeen sankarillista historiaa ja parhaita perinteitä” (emt.). Myös BRSM:n toimihenkilöt pitävät Komsomol-perintöään itsestäänselvyytenä ja puhuvat usein siitä, kuinka tärkeää on säilyttää neuvostoliittolaisen nuorisoliiton parhaat perinteet (ks. esim. Objazalovka ili aktivnaja žiznennaja pozitsija? 2014) Siitä ei kuitenkaan ole yksimielisyyttä, mitä nämä perinteet ovat ja mitä niiden säilyttäminen käytännössä tarkoittaa. Esimerkiksi Ihar Buzouski (2010, 12), joka johti BRSM:ää vuosina 2010–2015, on esittänyt, että BRSM:n tavoitteena on jatkaa Komsomolin harjoittamaa systemaattista työtä nuorten parissa noudattaen ”perinteistä mallia isänmaallisten kansalaisten kasvattamisesta” eikä niinkään joitain tiettyjä Komsomol-aktiviteetteja. Toiset ovat puolestaan päinvastoin viitanneet tiettyjen tapahtumien jatkumisen tärkeyteen (Objazalovka ili aktivnaja žiznennaja pozitsija? 2014). Esitän, että tämä epäselvyys viittaa siihen, että ”parhaiden perinteiden säilyttäminen” on ontto iskulause BRSM:ää koskevasta virallisesta narratiivista, jota eri tasojen toimijat toistavat pohtimatta sen merkitystä.

On syytä olettaa, että ainakin BRSM:n elvyttävän toimijan eli Lukašenkan silmissä puhe BRSM:stä Komsomolin perinteiden jatkajana on joukkojäsenyyteen perustuvan nuorisoliiton olemassaolon oikeutuksen lähde ja toimii perusteluna sille, miksi sitä on tuettava taloudellisesti. On kuitenkin syytä uskoa, että perintöargumentti ei luo legitimeettiä kaikkien silmissä. Valko-Venäjällä on tehty mielipidemittauksia, joissa on kysytty vastaajien näkemyksiä Neuvostoliitosta ja Euroopasta. Niiden tulosten perusteella Juri Drakoh’rust (2011, 239) päätteli jo vuosikymmen sitten, että ”nuorten keskuudessa neuvostoliittolaisuus ei selvästikään ole toivottavaa”. Félix Krawatzekin (2019, 18) parin vuoden takaisten mielipidemittausten tulokset ovat samalla linjalla, sillä niissä kävi ilmi, että vain 10 prosenttia valkovenäläisnuorista uskoi elämän olleen neuvostoaikana parempaa kuin 2000-luvulla. Vaikka Valko-Venäjällä on oletettavasti myös nuoria, jotka suhtautuvat Neuvostoliittoon ja Komsomol-järjestöön positiivisesti, on näiden mielipidemittaustulosten valossa mahdollista

olettaa heidän olevan vähemmistössä. Myös BRSM:n julkisuuskuva Lukašenkan kannatusjärjestönä, mikä vain vahvistui vuoden 2020 kriisin aikana, antaa negatiivisen kuvan järjestöstä ja stigmatisoi aktiivista jäsenyyttä, erityisesti nuorten koulutettujen kaupunkilaisten keskuudessa (Silvan 2019).

Suchmania (1995) mukailen päätelen, että BRSM:n esittäminen ”meidän nykyajan Komsomolinamme” (Lukašenka, viitattu artikkelissa Matijevski 2018) saa BRSM:n näyttämään haluttavalta, asianmukaiselta ja sopivalta Lukašenkan ja tämän kannattajien silmissä. Jos ja kun BRSM:n johto haluaa vahvistaa legitimitettiään nuorisoliiton jäsenistön ja muiden nuorien joukossa, se kuitenkin vähättelee Komsomolin perintöön liittyvää narratiivia. Niin kauan kuin elpymäorganisaatio on riippuvainen elvyttäjästään, on sen kuitenkin järkevää valita juuri tälle räätälöityjä legitimointistrategioita, vaikka se hankaloittaa järjestön kykyä toimia yhteiskunnassa sellaisessa roolissa, jota elvyttävä toimija siltä toivoo (emt., Silvan 2019).

Valikoiva ”parhaiden puolien” elvyttäminen on epäonnistunut

Kun kysyin eräältä haastateltavaltani, entiseltä Valko-Venäjän Komsomol-aktivistilta, tämän näkemyksistä BRSM:stä, hän vastasi Karl Marxia lainaten: ”Historia toistaa itseään ensin tragediana, sitten farssina”. Ajatus siitä, että BRSM oli kyennyt rakentamaan Komsomolin julkisivun, mutta ei ole pystynyt löytämään itselleen roolia nyky-Valko-Venäjällä, oli yleinen niiden haastateltavien parissa, jotka olivat aikanaan olleet Komsomolin jäseniä ja joilla oli suhteellisen myönteinen näkemys Brežnevin aikakauden nuorisoliitosta.

Mielipide kuvaa osuvasti suurinta haastetta, jonka BRSM:n kaltainen elpymä kohtaa jälkikommunistisessa ympäristössä: kuinka juurtua nykyajan poliittiseen ja sosioekonomiseen järjestelmään? Kommunismin historialliset perinnöt lujittavat paikkaansa uudessa jälkikommunistisessa järjestelmässä eri mekanismien avulla (Kotkin & Beissinger 2014), mutta perinnöiksi kehittymättömät elpymät ovat riippuvaisia elvyttävän toimijan tuesta vuodesta toiseen. Vaikka nuoria varten pystytetyt hallitut joukkojärjestöt ovat yleinen ilmiö autoritäärisissä valtioissa, Komsomol vaikuttaa olleen niin sidoksissa juuri kommunistiseen valtiorakenteeseen, että sen elvyttäminen on ollut vaivalloista jopa Lukašenkan rakentamassa autoritäärisessä valtiossa, jossa neuvostoperinteestä on ammennettu monella eri osa-alueella (valtion repressiivisestä politiikasta ks. Gel’man 2017, 41–44). Leninin kommunistisen nuorisoliiton vaikeuksien ja romahtamisen perusteella onkin syytä uskoa, ettei Komsomol-malli toiminut kitkattomasti edes valtiososialismin aikakaudella (Pilkington 2002 [1994]; Solnick 1998, 101–124). Hauraudestaan huolimatta elpymän voidaan kuitenkin odottaa jatkavan toimintaansa niin kauan kuin se nauttii tarpeeksi voimakkaan – ja itsepäisen – elvyttäjänsä tuesta.

BRSM:n pyrkimys säilyttää Komsomolin ”parhaat” puolet antaa osviittaa myös toisesta elpymien piirteestä, nimittäin siitä, kuinka vaikeaa on elvyttää menneisyyden käytäntöjä tai instituutioita valikoivasti (Gel’man, Marganiya & Travin 2014). On syytä olettaa, että Lukašenka aidosti halusi ja uskoi pystyvänsä luomaan ”paremman” version siitä Komsomolista, jonka toimintaan hän itse osallistui 1970- ja 1980-luvulla. Vuonna 2018 hän vaati BRSM:ää tekemään enemmän ”aitoa työtä” ja hankkiutumaan eroon ”huiputtamisesta, liiallisesta muodollisuudesta ja byrokratiasta, joka oli tyypillistä sille nuorisoliitolle, jonka jäsen minä olin” (Matijevski 2018).

Koska ”huonot” ominaisuudet ovat seurausta joukkojäsenyyteen perustuvan nuorisojärjestön rakenteesta ja toimintatavoista, on niitä kuitenkin ollut mahdotonta erottaa järjestön ”hyvistä” piirteistä. Jos BRSM tekisi enemmän ”aitoa työtä”, sen olisi mukautettava toimintansa

jäsenistönsä toivomuksiin Lukašenkan hallinnon vaatimusten sijaan. Sen täytyisi myös luopua järjestöön puolipakolla rekrytoitujen passiivisten jäsenten sankoista joukoista (Silvan 2019). Jotta se olisi vähemmän byrokraattinen, sen olisi mitä todennäköisimmin täysin uudistettava hallinnollinen rakenteensa. Jos BRSM:stä jäisi jotain jäljelle tällaisen rakennemuutoksen seurauksena, se olisi järjestö, jota Lukašenka ei sietäisi, saati tukisi.

Valko-Venäjän valtiolliset nuorisoliitot elpyminä

Vaikka neuvostokommunismien katoamisesta on kulunut jo yli kolmekymmentä vuotta, on tuon aikakauden käytäntöjen ja rakenteiden tahallinen ja toimijavetoinen elvyttäminen edelleen yleistä entisen Neuvostoliiton alueella (ks. esim. Kuzio 2016). Silti akateeminen kiinnostus elpymiä kohtaan on ollut teoreettisesti rajallista. Tätä selittää ehkä se, että tutkijat olettavat ”keinotekoisesti” elvytetyn instituution häviävän pian uudestaan tulevaisuudessa, minkä seurauksena sen merkitys voi jäädä niin pinnalliseksi ja lyhytaikaiseksi, ettei sen tarkasteluun kannata käyttää aikaa. ”Oikea kysymys kuuluukin, kuinka pysyväksi [Venäjän presidentti Vladimir Putinin elvyttämä] reservijärjestelmä osoittautuu”, pohtivat Kotkin ja Beissinger (2014, 16). Valko-Venäjän tasavaltalaisen nuorisoliiton (BRSM) tapaus osoittaa kuitenkin, että elpymät voivat hauraudestaan huolimatta olla toiminnassa pitkiäkin aikoja, kunhan niiden tukena on tarpeeksi voimakas elvyttäjä. Esitän sen lisäksi, että myös sellaisilla elpymillä, jotka eivät ole kyenneet juurtumaan uuteen aikakauteen, on huomattava vaikutus yhteiskuntaan niiden laajuuden ja pitkäikäisyyden vuoksi. Eräässä tuoreessa mielipidemittauksessa onkin pohdittu, onko autoritääristen arvojen yllättävän laaja kannatus valkovenäläisnuorten parissa BRSM:n toiminnan seurausta (Krawatzek & Langbein 2022).

Artikkelissa olen kehittänyt kommunismin historiallisia perintöjä käsittelevän teoreettisen tutkimuskirjallisuuden pohjalta teoreettisen viitekehyksen kommunismin elpymien tarkastelua varten. Kotkinia ja Beissingeriä (2014) mukaillen olen määritellyt elpymän entisen yhteiskuntajärjestelmän ajan käytännöksi tai instituutioksi, (a) joka on elpynyt sen alkupe räisen katoamisen jälkeen uuden yhteiskuntajärjestyksen aikakaudella elvyttävän toimijan merkittäväällä myötävaikutuksella, ja (b) jonka olemassaolon mahdollistavaa rakenteellista mekanismia ei ole tunnistettavissa. Käyttämällä Valko-Venäjän Komsomolin perintöön pohjaavia valtiollisia nuorisojärjestöjä tutkimuskohteina olen tarkastellut elpymäorganisaation tunnusomaisia piirteitä. Väitän, että elpymien tutkiminen rinnakkain perintöjen kanssa tarkentaa (neuvosto)perinnön käsitettä ja parantaa siten edelleen yleisten perintöargumenttien laatua. Olen esittänyt, että suurin ero perinnön ja elvytetyn toiminnan tai organisaation välillä liittyy elvyttävän toimijan tärkeään rooliin. Nyrkkisääntönä on, että elpymän sekä elvyttää että pitää toiminnassa elvyttävä toimija, eivätkä sen toimintaympäristöä määrittävät poliittiset, sosiaaliset ja taloudelliset tekijät. Elpymä on osoitus elvyttävän toimijan voimakkuudesta, ei elvytetyn käytännön tai instituution vahvuudesta. Sen sijaan perintöä ylläpitää aina jonkinlainen rakenteellinen mekanismi, minkä perusteella ilmiön voidaan sanoa ”juurtuneen”.

Tämän artikkelin tutkimusaineiston varassa on mahdollista muodostaa ainoastaan hypoteeseja siitä, kuinka elpymä voisi kehittyä perinnöksi, ja perintö elpymäksi. Aiemman tutkimuskirjallisuuden (Kotkin & Beissinger 2014, 16) ja yhteiskunnallisten ja poliittisten rakenteiden aikasidonnaisuuden pohjalta oletan, että etenkin elpymän kehittyminen perinnöksi on periaatteessa mahdollista. Vaikka tällainen elpymä on ilmestynyt uudelleen elvyttävän toimijan myötävaikutuksen seurauksena, on se sitemmin kehittänyt mekanismin, jonka avulla se menestyy uudessa toimintaympäristössä ilman tämän toimijan tukea. Jos puolestaan

perinnön olemassaolon edellytykset katoavat siinä määrin, ettei se enää toimi omillaan, jolloin sen tueksi rientää elvyttävä toimija, voidaan puhua perinnön muuttumisesta elpymäksi. Perinnön voidaan myös tulkita ”aktivoituvan” elvytetyn instituution ”sisällä”, kuten edellä esitelty BRSM:n kokouksien formalistinen äänestämiskäytäntö. Kuten näistä pohdinnoista käy ilmi, perintöjen ja elpymien välinen rajanveto voi käsitteellisen päällekkäisyyden ja tulkinnanvaraisuuden vuoksi olla vaikeaa. Analyysia hankaloittaa myös elpymien legitimoitustrategia, jonka tavoitteena on luoda kuvaa elpymästä perintönä. Narratiivi perinnöstä yhdistää hauraan elpymän juurtuneeseen edeltäjiinsä ja toimii myös strategiana ”uutuuden taakan” keventämiseksi. Perintöön perustuva olemassaolon oikeutuksen strategia voi kuitenkin muuttua kaksiteräiseksi miekaksi, jos yleisön näkemys menneeseen käytäntöön tai instituutioon on positiivisen sijasta negatiivinen.

Artikkelissa olen esittänyt, että elpymän käsitteen kehittäminen ja sen analyttinen käyttö auttaa ymmärtämään, kuinka entisen Neuvostoliiton alueen autoritaariset johtajat poimivat elementtejä menneestä järjestelmästä ja sisällyttivät ne osaksi tämänhetkistä hallintoaan. Jotkut nykyajan ”innovaatiot” ovat itse asiassa neuvostoajan käytäntöjä tai instituutioita, jotka on elvytetty ja päivitetty nykyajan todellisuuteen. Toiset, kuten BRSM, hämmästyttävät puolestaan sillä, kuinka samankaltaisia ne ovat edeltäjiinsä nähden.

Viitteet

- 1 Kiitän artikkelikäsitteilykirjoituksen kahta anonyymia arvioijaa ja Idäntutkimuksen toimitusta arvokkaista ja rakentavista kommentteista tekstin aiempaan versioon.
- 2 Käytän tässä artikkelissa englanninkieliselle *revival*-käsitteelle lähtökohtaisesti termiä ”elpymä”, sillä tutkimuksen kohteena on elvyttämisen tulos, elvytettävä instituutio tai tapa.
- 3 Suomennekset englannista, valkovenäjistä ja venäjistä, joiden tekijää ei ole mainittu, ovat kirjoittajan omia.
- 4 Valtion ja uskonnollisten rakenteiden välinen suhde vaihteli sosialismin aikakaudella sekä ajallisesti että alueellisesti, eikä tähän keskusteluun pureutuminen ole mahdollista tämän artikkelin puitteissa. Uskonnollista elpymistä Venäjällä on käsitelty mm. Alexei Krindatch (2004).
- 5 Vaikka Komsomolin ylistys kyseisessä tilaisuudessa voidaan nähdä jossain määrin Lukašenkan tavoitteena pyrkiä kommunikoimaan menestyksekkäästi iäkkäämmälle yleisölle, Lukašenkan myönteisestä asenteesta neuvostoliitolaista Komsomolia kohtaan on myös muuta näyttöä (ks. esim. artikkeli Lukašenko položitelno otsenivajet gody, provedennyje v komsomole 2010).

Lähteet

- Atwal, Maya (2009), Evaluating Nashi’s Sustainability: Autonomy, Agency and Activism. – *Europe-Asia Studies* 61:5, 743–758.
- Baneva, Alexandra (1997), V Belorussii vossozdan komsomol. – *Kommersant* 22.5.1997. <https://www.kommersant.ru/doc/178071> (Tarkistettu 13.12.2021).
- BRSM (2003), *V buduštšee – vmeste s nami! Materialy objedinitelnogo sjezda OO ”BPSM” i OO ”BSM”*. Minsk: Belorusski dom petšati.
- BRSM (2005), Ob itogah raboty OO ”BRSM” v 2004 godu. – *Informatsionnyi bjulleten TsK OO ”BRSM” po materialam 10 plenuma*. Minsk: Junipol.
- BRSM (2015), *Molodež Belarusi – Traditsii i buduštšee. Materialy 42 sjezda OO ”BRSM”*. Minsk: Krasnaja zvezda.
- Buzouski, Ihar (2010), BRSM – bank vozmožnostei dlja molodogo tšeloveka. – *Belaruskaja dumka* 10, 12–15.
- Drakoh’rust, Juri (2011), Molodež pered geopolitičeskim vyborom. – *Molodež i graždanskoe obštšestvo v Belarusi: Novoje pokolenije*. Red. Oleg Manajev. Sankt-Peterburg: Nevski prostor, 189–228.
- Frear, Matthew (2019), *Belarus under Lukashenka: Adaptive Authoritarianism*. London & New York: Routledge.
- Freeman, John, Carroll, Glenn R. & Hannan, Michael T. (1983), The Liability of Newness: Age Dependence in Organizational Death Rates. – *American Sociological Review* 48:5, 692–710.
- Gelman, Vladimir (2017), Venäjä ja pelon politiikka. – *Idäntutkimus* 24:4, 37–50.
- Gel’man, Vladimir, Marganiya, Otar, & Travin, Dmitry (2014), *Reexamining Economic and Political Reforms in Russia, 1985–2000: Generations, Ideas, and Changes*. Lanham, Maryland: Lexington Books.
- Hall, Stephen G. F. (2017), Preventing a Colour Revolution: The Belarusian Example as an Illustration for the Kremlin? – *East European Politics* 33:2, 162–183.
- Hemment, Julie (2009), Soviet-style neoliberalism? Nashi, Youth Voluntarism, and the Restructuring of Social Welfare in Russia. – *Problems of Post-Communism* 56:6, 36–50.
- Hemment, Julie (2012), Nashi, Youth Voluntarism, and Potemkin NGOs: Making Sense of Civil Society in Post-Soviet Russia. – *Slavic Review* 71:2, 234–260

- Hemment, Julie (2015), *Youth Politics in Putin's Russia: Producing Patriots and Entrepreneurs*. Indiana: Indiana University Press.
- Huskey, Eugene (2014), Legacies and Departures in the Russian State Executive. – *Historical Legacies of Communism in Russia and Eastern Europe*. Eds. Stephen Kotkin & Mark R. Beissinger. Cambridge: Cambridge University Press, 111–127.
- Istorija dviženija (2022), *BRSM.by*. <https://brsm.by/about/directions/republican-state-of-student-teams/history/> (Tarkistettu 16.5.2022).
- Istorija i sovremennost (2022), *BRSM.by*. <https://brsm.by/about/info/history/> (Tarkistettu 16.5.2022).
- Karbalevich, Valerii & Valliere, Robert J. (2001), The Belarusian Model of Transformation: Alaksandr Lukašenka's Regime and the Nostalgia for the Soviet Past: An Attempt at Analysis. – *International Journal of Sociology* 31:4, 7–38.
- Kasza, Gregory J. (1995), *The Conscript Society: Administered Mass Organizations*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Komsomoltsy, bespokoinye serdtsa... (2008), *Belarus segodnja*, 29.10.2008. <https://www.sb.by/articles/komsomoltsy-bespokoinye-serdtsa.html> (Tarkistettu 16.5.2022).
- Korosteleva, Elena (2009), Was There a Quiet Revolution? Belarus after the 2006 Presidential Election. – *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 25:2–3, 324–346.
- Kotkin, Stephen & Beissinger, Mark R. (2014), The Historical Legacies of Communism: An Empirical Agenda. – *Historical Legacies of Communism in Russia and Eastern Europe*. Eds. Stephen Kotkin & Mark R. Beissinger. Cambridge: Cambridge University Press, 1–27.
- Krawatzek, Félix (2019), *Youth in Belarus: Outlook on Life and Political Attitudes*. Berlin: ZOiS Report.
- Krawatzek, Félix & Langbein, Julia (2022), Attitudes Towards Democracy and the Market in Belarus: What Has Changed and Why It Matters. – *Post-Soviet Affairs* 38:1–2, 107–124.
- Krindatch, Alexei D. (2004), Patterns of Religious Change in Post-Soviet Russia: Major Trends from 1998 to 2003. – *Religion, State and Society* 32:2, 115–136.
- Kuzio, Taras (2016), Soviet and Russian anti-(Ukrainian) Nationalism and re-Stalinization. – *Communist and Post-Communist Studies* 49:1, 87–99.
- Lenzi, Mark (2002), Lost Civilization: The Thorough Repression of Civil Society in Belarus. – *Demokratizatsiya* 10:3, 401–424.
- Leshchenko, Natalia (2008), The National Ideology and the Basis of the Lukashenko Regime in Belarus. – *Europe-Asia Studies* 60:8, 1419–1433.
- Lukašenko položitelno otsenivajet gody, provedennyje v komsomole (2010) *BelTA*, 22.10. <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-polozhitelno-otsenivaet-gody-provedennye-v-komsomole-131441-2010> (Tarkistettu 19.9.2022).
- Matijevski, Mihail (2018), Lukashenko o BRSM: Nužna živaja rabota, bez otškovtiratšestva i formalizma. *BelTA*, 2.6. <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-o-brsm-nuzhna-zhivaja-rabota-s-molodezhju-bez-ochkovtiratelstva-i-formalizma-305263-2018> (Tarkistettu 17.5.2022).
- Marples, David (2006), Color Revolutions: The Belarus Case. – *Communist and Post-Communist Studies* 39:3, 351–364.
- Maurer, John G. (1971), *Readings in Organization Theory: Open-System Approaches*. New York: Random House.
- Mitskevitiš, Dmitri (2018), Komu nužen BRSM? – *Belsat*, 30.5., <https://belsat.eu/ru/in-focus/komunuzhen-brsm/> (Tarkistettu 16.5.2022).
- Nikolayenko, Olena (2015), Youth Movements and Elections in Belarus. – *Europe-Asia Studies* 67:3, 468–492.
- Nikoljuk, Sergei (2011), Na tšto ukazyvajet “barometr revoljutsii”? – *Molodež i graždanskoje obščestvo v Belarusi: Novoje pokolenije*. Red. Oleg Manajev. Sankt-Peterburg: Nevski prostor.
- Nizhnikau, Ryhor & Silvan, Kristiina (2022), From Demobilisation to Civic Engagement: The Post-2014 Remodelling of the Belarusian Republican Youth Union. – *Europe-Asia Studies*, 74:7, 1210–1230. <https://doi.org/10.1080/09668136.2022.2089636>
- Norov, Šuhrat & Sunnatov, Nurali (2020), Osnovy istoričeskogo razvitija gosudarstvennoi molodežnoi politiki Uzbekistana. – *Nauka, obrazovanie i kultura* 3:47, 4–6.
- O gosudarstvennoi podderžke Belorusskogo Patriotičeskogo Sojuza Molodeži (1997), *Ukaz Prezidenta Respubliki Belarus*, 9.7.1997, <http://pravo.levonevsky.org/bazaby11/republic53/text895.htm> (Tarkistettu 16.5.2022).

- Objazalovka ili aktivnaja žiznennaja pozitsija? Pervyi sekretar Soligorskogo RK OO “BRSM” – O “filosofii” pravoprejemnika Komsomola (2014), *Elektronnyi Soligorsk*, 12.6., <https://soligorsk.by/novosti/v-soligorske/44539-obyazalovka-ili-aktivnaya-zhiznennaya-pozitsiya-pervyj-sekretar-soligorskogo-rk-oo-brsm-o-filosofii-obshchestvennogo-ob-edineniya> (Tarkistettu 16.5.2022).
- On že nenormalnyi i zakonov net (2013), – *Charter 97*, 11.10.2013, <https://charter97.org/be/news/2013/10/11/77429> (Tarkistettu 16.5.)
- Papkova, Irina (2011), *The Orthodox Church and Russian Politics*, Washington D.C.: Woodrow Wilson Center Press.
- Pastušenko, M. V. (2011), Molodežnaja politika Belarusi: ot obštšego k tšastnomu. – *Mentalitet slavyan i integratsionnyje protsessy: istorija, sovremennost, perspektivy*. Red. V. V. Kirienko. Homel: GGTU im. P. O. Suhogo, 183–185.
- Pilkington, Hilary (2002 [1994]), *Russia's Youth and Its Culture: A Nation's Constructors and Constructed*. Taylor & Francis: ProQuest E-book.
- Pisano, Jessica (2014), Pokazukha and Cardiologist Khrenov: Soviet Legacies, Legacy Theater, and a Usable Past. – *Historical Legacies of Communism in Russia and Eastern Europe*. Eds. Stephen Kotkin & Mark R. Beissinger. Cambridge: Cambridge University Press, 222–242.
- Pop-Eleches, Grigore & Tucker, Joshua A. (2011), Communism's Shadow: Postcommunist Legacies, Values, and Behavior. – *Comparative Politics* 43:4, 379–408.
- Rudnik, Alesia (2017), Youth Organizations in Belarus: Oppositional Vs. Official. – *Belarus Digest*, <https://belarusdigest.com/story/youth-organisations-in-belarus-oppositional-vs-official/> (Tarkistettu 16.5.2022).
- Shushkevich, Stanislaw (2002), *Neo-Communism in Belarus*. Smolensk: Skif.
- Silvan, Kristiina (2018), An Organisation for Youth: The Establishment and the Development of the Russian Youth Union (1990–2018). – *Europe and the European Union Through the Eyes of Scholars*. Ed. Larisa Deriglazova. Tomsk: Izdatelstvo Tomskogo universiteta, 81–96.
- Silvan, Kristiina (2019), (Dis)Engaging Youth in Contemporary Belarus Through a Pro-Presidential Youth League. – *Demokratizatsiya* 27:3, 263–286.
- Silvan, Kristiina (2020), From Komsomol to the Republican Youth Union: Building a Pro-Presidential Mass Organisation of Youth in Post-Soviet Belarus. – *Europe-Asia Studies* 72:8, 1305–1328.
- Silvan, Kristiina (2022), *Legacies of the Komsomol: Afterlife of the Leninist Communist Youth League and Contemporary State-Affiliated Youth Activism in Post-Soviet Belarus and Russia*. Helsinki: The Finnish Society of Sciences and Letters.
- Simpser, Alberto, Slater, Dan & Wittenberg, Jason (2018), Dead but Not Gone: Contemporary Legacies of Communism, Imperialism, and Authoritarianism. – *Annual Review of Political Science* 21:1, 419–439.
- Simvolika (2022), *BRSM.by*. <https://brsm.by/about/info/symbols/> (Tarkistettu 16.5.2022).
- Solnick, Steven L. (1998) *Stealing the State: Control and Collapse in Soviet Institutions*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Stinchcombe, Arthur (1965), Social Structure and Organizations. – *Handbook of Organizations*. Eds. James G. March. Chicago: Rand McNally & Company, 142–193.
- Suchman, Mark C. (1995), Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. – *Academy of Management Review* 20:3, 571–610.
- Švets, Natalia (2010), Sojuz, splotivši molodež. *Polymia*. 24.9. <http://www.polymia.by/2010/09/soyuz-splotivshij-molodezh/> (Tarkistettu 16.5.2022).
- Valko-Venäjän Komsomolin pääsihteeri Vasili Gurjevin puhe LKSMB:n 28. edustajainkokouksessa 5.3.1987. *Natsionalnyi arhiv Respubliki Belarus*, fond 63p, opis. 7, delo 954, l. 55.
- Velitiško, Vladislav (2001), *Organizatsionnyi analiz OO "BSM"*. Julkaisematon raportti.
- Wittenberg, Jason (2015), Conceptualizing Historical Legacies. – *East European Politics & Societies*, 29:2, 366–378.
- Yurchak, Alexei (2006), *Everything Was Forever, Until It Was No More: The Last Soviet Generation*. Princeton: Princeton University Press.